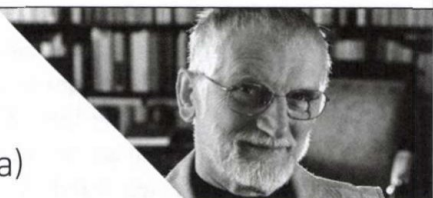

SZIGETHY GÁBOR

Hol volt, hol nem volt Írószövetség...

(1956. december 28. – egy sorsfordító nap átvilágítása)

SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

Emlékszem a rikkancs hangjának dallamára, amikor az 1957. március 6-án megjelent új politikai hetilap, a Magyarország első számát hirdette a tétován vásárló járókelőknek.

– Itt az *úúújság!* Meeegjelent a Magyarország! Miért (!) függesztették fel az Írószövetség működését! Magyarooország! Miért (?) függesztették fel az Írószövetség működését?

A Kádár-kormány belügyminisztere 1957. január 17-én felfüggesztette, a Magyar Szocialista Munkáspárt áprilisban megszüntette a Magyar Írók Szövetsége működését.

A Moszkva-lakáj Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány szovjet harcokcsik „baráti” segítségével eltiporta a forradalmat, vérbe fojtotta a magyarok szabadságharcát, ám a kommunista hatalom nem tudott lakatot tenni a magyar írók szájára. Fennmaradt, ma már hozzáférhető ügynökjelentésekből (Szőnyi Tamás: *Titkosírás 1–2*, 2012) tudjuk, hogy 1959. június 26-án a Nemzeti Parasztpártból a kommunistákhoz álnokul, titokban *átsimuló* Ortutay Gyula néprajztudós, miniszter, rektor *politikai megbékélést* szolgáló titkos találkozót szervezett otthonában. Kádár János és Aczél György próbált szót érteni Illyés Gyulával, Németh Lászlóval, Veres Péterrel. A politikusok Illyés Gyulától az Irodalmi Újságban 1956. november 2-án megjelent versének – *Egy mondat a zsarnokságról* – nyilvános visszavonását kérték. A költő válaszolt: *ezt a verset akkor írta, amikor Kádár börtönben volt – ha majd még egyszer lecsukják, akkor visszavonja.*

Nem lehet tudni, ott és akkor pontosan mi hangzott el. A jelentéseket író ügynökök nem voltak jelen a találkozón, másodkézből származó értesüléseiket fogalmazták meg kíváncsi tartótisztjeik számára; ami biztos: a hangulat feszült volt, a tárgyalás eredménytelen. Hágy Gyula, Déry Tibor, Zelk Zoltán és még számos magyar író évekre elítélve börtönben ült. Egy ideig még ott is maradt. A kommunisták szemében változatlanul vörös posztó Hágy Gyulának az Irodalmi Újságban 1956. szeptember 8-án megjelent, az irodalom teljes szabadságát követelő írása. Az író egyértelműen fogalmazott: „Nos, essünk túl az ijedségen: igenis, az irodalom *teljes* szabadságára gondolunk. Értve ezen a legteljesebb, legkorlátozatlanabb szabadságot, amely társadalomban élő emberek közt egyáltalában lehetséges. Más szóval: az irodalomnak semmi se legyen tilos, amit a társadalom törvényei egyébként nem tiltanak.” Kérését, követelését Hágy Gyula számtalan példával teszi egyértelművé. Legyen szabad az írónak „hinni Isten mindenhatóságában; istent tagadni; szeretni Sztálinvárost; nem szeretni Sztálinvárost; szembehelyezkedni az arisztotelészi dramaturgiával, ragaszkodni az arisztotelészi dramaturgiához...” És ne legyen kötelező marxista módon gondolkodni vagy legyen szabad „marxista módon gondolkodni akkor is, ha az így születő gondolat még nem szerepelt a kötelező erővel megállapított igazságok közt...”

Fafejű kommunisták számára az ilyenfajta gondolkodás üldözendő, kommunistaellenes eretnokség. Nem fafejű kommunisták szerint hatalmukat veszélyeztető bűn, képviselőinek írmagját is ki kell irtani.

A Magyar Írók Szövetsége 1956. szeptember 17-én tartotta tisztújító közgyűlését. *Hivatalos* vélemény – másfél évtizeddel később – a történetekről: „A Magyar Írók Szövetségének közgyűlése Nagy Imre mellett tüntet” (*A szocializmus útján*, 1970). A közgyűlés után egy hónappal születik meg az Írószövetség pártszervezetének határozata: „Örömmel vettük tudomásul Nagy Imre elvtárs pártba való visszavételét mint az első tettet ügye végleges tisztázására. E lépést is alkalmasnak tartjuk arra, hogy helyre álljon népünkben a párt iránti bizalom” (Irodalmi Újság, 1956. október 20.).

A közgyűlésen ismét elnökké emelt Veres Péter mellé titkos szavazással két társelnököt választottak: Hágy Gyulát és Tamási Áront, s amikor 1956. november 2-án – már és még hallgatnak a fegyverek – taggyűlést tartottak a szövetségben, az elnökség hat új taggal bővült. Képes Géza felszólalásában hangsúlyozta: „mivel a szeptember 17-i közgyűlésen az elnökséget a körülményekhez képest aránylag demokratikusan választották meg, a Szövetség abban a kivételes helyzetben

van, hogy az elnökség személyi összetételét illetően a jelenlegi helyzetben sincsen szükség gyökeres változtatásokra” (Igazság, 1956. november 3.). A most már harmincegy tagú elnökség (Benjámín László, Déry Tibor, Erdei Sándor, Fodor József, Háy Gyula, Ignó Pál, Illyés Gyula, Jankovich Ferenc, Juhász Ferenc, Karinthy Ferenc, Kassák Lajos, Képes Géza, Kolozsvári-Grandpierre Emil, Kónya Lajos, Kuczka Péter, Németh László, Örkény István, Simon István, Szabó Lőrinc, Szabó Pál, Tamási Áron, Tamási Lajos, Tersánszky Józsi Jenő, Veres Péter, Zelk Zoltán és a hat új tag: Féja Géza, Keresztury Dezső, Kodolányi János, Lakatos István, Rónay György, Sinka István) vállaltan a Magyar Írók Forradalmi Bizottsága.

Ha 1957 januárjában a Magyar Írók Szövetsége működésének felfüggesztéséhez, betiltásához kerestek torz gondolkodásuknak megfelelő indokot a Belügyminisztériumban dolgozó tisztelvtársak, elegendő volt átböngészniük a november 3-án Budapesten megjelent napilapokat. Egyértelműen kiderül: a magyar írók színe-java fenntartás nélkül elítéli hazánk szovjet megszállását, egyetért a Nagy Imre-kormány intézkedéseivel, és íróként, munkájával kívánja szolgálni a rendszert és a lelkeket tisztítóútzben újjáégető forradalmat. „A taggyűlés üdvözlí és lelkesen helyeslí a november 1-én este elhangzott miniszterelnöki nyilatkozatot: az ország semlegességének kiküáltását mint a magyar írók régi vágyának teljesülését, a Varsói Szerződés felbontását és a Kormánynek azt a kérését, hogy az ENSZ mostani ülése tárgyalja meg országunk helyzetét. [...] Az írók minden erővel azon lesznek, hogy tollukkal, szavukkal, személyes példájukkal közreműködjenek a forradalom vívmányainak megörzítésében, a munka megindításában” (Irodalmi Újság, 1956. november 2.).

A taggyűlés még tartott, amikor ezt az első változatot valaki nyomdába adta. Másnap jelent meg az elfogadott, végleges szöveg.

„A Magyar Írók Szövetsége Forradalmi Bizottságának felhívása. Mi, magyar írók, megválasztottuk forradalmi bizottságunkat. Helyeseljük és támogatjuk Nagy Imre miniszterelnök nyilatkozatát, hazánk semlegességének kimondását, a varsói szerződés felbontását. Egyetértünk azzal, hogy a kormány az ENSZ-hez fordult követeléseink biztosítása érdekében. Szívből üdvözljük a forradalmi munkástanácsok munkára szólító felhívását. A forradalom, a kibontakozás ügye forog kockán, ha nem indul meg azonnal a munka. Munkások, katonák, nemzetörök! Kérünk benneteket, öröködjétek, óvjátok meg a forradalom vívmányait. Minden erőnkkel veletek vagyunk. A Magyar Írók Szövetsége Forradalmi Bizottsága” (Népszabadság, 1956. november 3.).

A határozat szövegét aznap a Magyar Nemzet is közölte, és az előző oldalon a Pen Club felhívását:

„A magyar írók segélyküáltása. A Magyar Pen Club felhívása a Pen Club Világszövetség londoni központjához. A magyar írók segélyküáltással fordulnak a világ íróihoz. Kérjük, szánjanak időt és fáradságot arra, hogy megtalálják a leghatásosabb módot szabadságunk ügyének támogatására. Hívják fel a világ közvéleményét, hogy a győztes forradalommal kivívott függetlenségünknek és országunk semlegességének megsértése szörnyű katasztrófához vezetne. Sorsunk nem politikai kérdés, hanem élet és halál ügye. A magyar írók teljes egységben arra kéri főtítkárat, hogy mindezt közölje táviratilag a Pen-centrumokkal.

Hálás köszönettel a magyar Pen Club elnöksége nevében Képes Géza”

Kilenc magyar író – a magyar szellemi élet kiválóságai! – fontosnak tartotta, hogy fegyelemre intő, a forradalom tisztaságát féltő szavuk eljusson mindenkihez.

„A nép ne az utcán ítélkezzék, hanem a tárgyalóteremben. A Magyar Írók Szövetségének nyilatkozata. Tisztelet a forradalom halottainak! Nemzeti forradalmunk, szabadságunk és függetlenségünk kivívásának legnagyobb erénye az erkölcsi tisztaság. A magyar írók kivették részüket a forradalom előkészítéséből. Kötelességük, hogy öröködjének a forradalom tisztaságán is. Követelik, hogy vonják felelősségre mindazokat, akik a nép ellen vétkeztek. Ugyanilyen határozottsággal követelik azt is, hogy a bűnösök a szabad magyar bíróság előtt feleljenek. A nép ne az utcán ítélkezzék, hanem a tárgyalóteremben. Felszólítunk mindenkit, hogy a vétkeket bántatlanul adják át a nemzetörség vagy a honvédség járőreinek. A személyi bosszú méltatlan hozzánk! Meggyőződésünk, hogy

a magyar nép ebben is egyetért íróival. A világ szeme rajtunk, csodálja forradalmunk tisztaságát. Ne essék rajta folt!

A Magyar Író Szövetség nevében: Benjámin László, Déry Tibor, Ignó Pál, Illyés Gyula, Németh László, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, Veres Péter, Zelk Zoltán" (Kis Újság, 1956. november 3.).

Obersovszky Gyula – talán ott volt a lázas hangulatú taggyűlésen az Írószövetségben – igazi újságíró: az általa szerkesztett hírlapban megpróbál beszámolni minden fontos történésről.

„*Fontos határozatok az Írószövetség taggyűlésén.* Ottlik Géza az évek óta hallgató írók nevében beszélt. Lakatos István kifejtette: »A Szövetséget s az Irodalmi Alapot is meg kell tartanunk mint a magyar írókat egyesítő, érdekeiket védő és képviselő szervezetet. Jellegét ellenben meg kell változtatnunk, a szövetség ezentúl ne ideológiai szervezet legyen. A Szövetség legyen pártoktól független, demokratikus szervezet. Tekintsünk el egyelőre attól, hogy személyes sérelmeinket egymás fejéhez vágjuk. Nekünk, pártonkívüli írók nagy részének igen komoly ellentéteink vannak marxista író-társainkkal, politikailag csak úgy, mint egyesekkel morálisan. De ezeket a nézeteltéréseket, vitákat intézzük el nyugalmasabb időkben, a majd később megjelenő folyóiratok hasábjain. Most nem ez a feladatunk. Azt szeretnénk, hogy megtartott egységünket egyetlen cél érdekébe állítanánk: a független, demokratikus Magyarország megteremtésének szolgálatába.« Volt néhány zavaró incidens is, de a Szövetség tagsága általában fegyelmetten és felelősségtől áthatva szolt a tárgyhöz. Illyés Gyula megrázó szavakkal hívta fel fegyelemre és higgadtságra a jelenlevőket. Hollós Korvin Lajos javasolta, a Szövetség hetilapja, az Irodalmi Újság a rendkívüli körülményekre való tekintettel alakuljon át napilappá. Jánosy István pedig azt javasolta: intézzen a Szövetség felhívást a világ Pen Clubjain át a világ összes írójához, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel segítsék a független, demokratikus, semleges Magyarországot. Féja Géza, Keresztury Dezső, Kálnoky László, Vajda Endre, Kassák Lajos és mások hozzászólása után a taggyűlés hat személlyel egészítette ki a Szövetség elnökségét. E hat író: Féja Géza, Keresztury Dezső, Kodolányi János, Lakatos István, Rónay György és Sinka István. Az elnökség régi huszonöt tagja s a most újonnan választott hat, összesen harmincegy író alkotja az Írószövetség Forradalmi Bizottságát" (Igazság, 1956. november 3.).

A Valóság névvel nem jelzett beszámolóját író munkatárs érzékelhetően máshová helyezi a hangsúlyokat. Akkoriban egymásba folytak a napok: a „ma délelőtti” – mert november 2-án, péntek este írta cikkét a szerző, de írása a lapban másnap, 3-án jelent meg.

„*Megalakult az Írószövetség Forradalmi Bizottsága.* A ma délelőtti rendkívüli közgyűlésen az Írószövetség tagjainak többsége megjelent. Az Írószövetség elnöksége átalakult forradalmi bizottsággá. A bizottságba a régi elnökség tagjain kívül beválasztottak még hat író, Sinka Istvánt, Rónai Györgyöt, Keresztury Dezsőt, Lakatos Istvánt, Kodolányi Jánost és Féja Gézát. Az egységes szellemben lezajlott közgyűlésen többek között hozzászolt Féja Géza. Hangsúlyozta, hogy szűnik meg az Írószövetségben belül a széthúzás. Ők, akiknek valóban okuk lenne erre, kérik ezt. Ottlik Géza arról beszélt, hogy ha a Szovjetunió árulást követne el és megtámadná hazánkat, az íróknak kötelessége lesz »vijjogva« figyelmeztetni az embereket. Az Írószövetség közgyűlése az Értelmiségi Forradalmi Tanács felhívásához csatlakozva táviratozott a Békevilág Tanácshoz. Kérte a Békebizottság tagjait, hogy a legrövidebb időn belül üljön össze Bécsben, és foglalkozzanak a magyar forradalom eseményeivel. Végül is megállapodtak abban, hogy fel kell hívni a munkásokat és értelmiségieket: kezdjenek minél előbb munkához. Leszögezték, hogy egységesen kiállnak Nagy Imre kabinetje mellett.”

A magyar írók nem voltak vakok. Ottlik Géza bölcs és józan prófétaként utalt a sejthető szovjet támadásra s az írókra váró majdani feladatra: bolsevikok uralta, gyarmati sorsba alázott országunkban minden becsületes magyar író kötelessége *vijjogva* felhívni a világ figyelmét hazánk és nemzetünk sanyarú helyzetére.

A pufajkás tiszteltvtársakat – az írópereket előkészítő vádiratokat fogalmazva 1957-ben – nem érdekelte, hogy 1956. november 1-jén, Nagy Imre miniszterelnök és a kormány nyilatkozatának elhangzásakor nemcsak a magyar írók és az ország (!) értett egyet a szovjet csapatok hazánkból tör-

tendő kivonásának követelésével, a magyar semlegesség kinyilvánításával, hanem a kormány állam-miniszter tagjaként Kádár János is, aki november 1-jén este még így szónokolt – hangfelvételtől! – a Magyar Rádióban: „Népünk vérével bizonyította, hogy rendületlenül támogatja a kormánynak a szovjet erők teljes kivonására irányuló követelését. Nem akarunk tovább függőséget! Nem akarjuk, hogy hadszíntérré váljon az ország! Minden becsületes hazafihoz szólunk! Fogjunk össze a magyar függetlenség, a magyar szabadság diadaláért” (Népszabadság, 1956. november 2.).

November 2-án, péntek délután, a taggyűlés lázas légkörében, föltételezhetően az írók közül senki nem tudta, hogy Kádár János már Moszkvában, a moszkvai pártvezetőkkel tárgyal Magyarországon bolsevik lerohanásáról, megszállásáról.

Két nap múlva hajnalban, ágyúdörgésre ébredve minden magyar író elgondolkodhatott: hogyan tovább, merre tovább, magyarok?!

Az utolsó sikoly: november 4-én reggel 7 óra 57 perckor a Magyar Rádióban Háy Gyula felolvasta a Magyar Írók Szövetségének nyilatkozatát.

„*Figyelem! Figyelem! Figyelem!* Kedves Hallgatóink! A Magyar Írók Szövetségének felhívását hallják: Itt a Magyar Írók Szövetsége! A világ minden írójához, tudósához, minden írószövetségéhez, akadémiájához, tudományos egyesüléséhez, a szellemi élet vezetőihez fordulunk segítségért. Kevés az idő! A tényeket ismeritek, nem kell ismertetni. Segítsetek Magyarországon! Segítsetek a magyar népen! Segítsetek a magyar írókon, tudósokon, munkásokon, parasztokon, értelmiségi dolgozókon! Segítsetek! Segítsetek! Segítsetek!”

Ma már foszladozó, megsárgult röplap, hátoldalára hatvan éve rászáradt a sár. „*A magyar eseményekről.* Részlet Szuszlov elvtárs, az SZKP Központi Bizottsága titkára 1956. november 6-án, a moszkvai szovjet ünnepi ülésén elmondott beszédéből.”

Volt kitől *tájékozódnia* Szuszlov elvtársnak. Kádár János már november 2-a óta Moszkvában tartózkodott (halála pillanatáig tagadta, hogy akkor ott járt; halála után került nyilvánosságra moszkvai tárgyalásainak jegyzőkönyve), és a *tájékozott* Szuszlov elvtárs tájékoztatta a nagyvilágot és a magyarokat: miért volt szükségszerű, hogy a szovjet hadsereg *elvtársi* segítséget nyújtson a magyar elvtársaknak. „Az ellenforradalmi erők átmenetileg a szocializmus sorsa szempontjából nagyon veszélyes helyzetet teremtettek Magyarországon. Nagy Imre kormánya, amely ebben a helyzetben jött létre, az egyik pozíciót a másik után engedte át a reakciós erőknek, és miután szabaddá tette az utat az ellenforradalom számára, ténylegesen szétesett. Az ellenforradalmi bandák a terrorhoz folyamodtak.”

Kádár és Hruscsov, két eltökélt bolsevik 1956. november 3-án megegyezett, kezét fogott Moszkvában. Évtizedekre eldöntötték: ki lesz a korlátlan úr „szocializmust építő” hazánkban.

Ottlik Géza profetikus szavait a lőporfüstbe burkolt, szovjet tankok dübörgésétől ricsajos, rommá lőtt, de élni akaró Budapesten a magyar írók nem felejtették el. Illyés Gyula naplójegyzete 1956. november 11-én: „Ez a forradalom elsősorban nemzeti forradalom volt. A bányászokat a régi magyar címer és nem a régi bérezés visszaállítása foglalkoztatta. Előbb gondoltak az ország függőségének megszüntetésével, mint saját anyagi függőségükével” (Illyés Gyula: *Naplójegyzetek, 1956–1957, 2016*).

Mint 1848 őszén, amikor a bosszúszomjas Bécs háborút indított az újjászületés lázában égő Pest-Buda ellen: a szovjet gyarmatosítók ellen vívott fegyveres és szellemi szabadságharc forrasztja egyet akaró, új ország építéséről álmódó nemzetét a magyarokat.

És *vijjognak* a magyar írók.

Kiáltványt fogalmaznak a Magyar Írók Szövetségében november 12-én. Követelik: *a szovjet csapatok hagyják el az országot.* Testületileg hitet tesznek a demokratikus eszközökkel felépített szocializmus mellett, mert *a csak pártérdekek szerint való gondolkodás nem szolgálja a szabadságharc legnagyobb kincsét, a nemzeti egységet.*

A (bolsevik) *pártérdek* elutasítása egyértelmű állásfoglalás: mi, magyar írók nem kívánunk proletárdiktatúrát, nem akarunk egypártrendszert, elutasítjuk a Moszkva ellenőrizte gyarmatsorsot. *Ruszkik, haza!*

Nem olyan régen, nyomtatott röplapon, 1956. október 26-án *A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének nyilatkozata a magyar néphez* leszögezte: „Az új kormány tárgyalásokat kezd a szov-

jet kormányral, hogy a függetlenség, a teljes egyenjogúság és a belügyekbe való be nem avatkozás alapján rendezze az országaink közötti viszonyt.”

A kommunisták soha nem fukarkodtak a mézesmadzag ígérekkel. És rezzenéstelen arccal hazudtak (hazudnak) reggel, délben, este, ha érdekeik úgy kívánják.

Kádár János be nem tartott, hazug ígérete: „Először megverni fegyveresen és politikailag az ellenforradalmat, megszilárdítani a népi hatalmat, s amikor mindez megvalósult, a magyar és szovjet kormány tárgyalásokat kezd a szovjet csapatok kivonásáról. Ez az igazi forradalmi út, ez a magyar függetlenség útja” (Népszabadság, 1956. november 28.).

Sepilov elvtárs, szovjet külügyminiszter be nem tartott, hazug ígérete: „Egyetlen szovjet katona sem marad Magyarország földjén a magyar kormány és a nép akarata ellenére. Mihelyt a rend helyreállt, sor kerül ennek a kérdésnek a megvitatására” (Népszabadság, 1956. december 9.).

Be nem tartott kommunista ígérek árnyékában fogalmazták meg november 12-én a magyar írók a soha vissza nem vont követelésüket: „Magyarország minden idegen hatalomtól független, semleges ország legyen. Ennek feltétele: a szovjet csapatok hagyják el az országot.”

A szovjet csapatok nem hagyták el az országot. A magyar írók nem adták fel a harcot. November 20-án az Írószövetség elnökségének küldöttsége találkozott a szovjet parancsnokság képviselőivel. „A küldöttség nyíltan feltett kérdéseire mind a szovjet, mind a magyar hatóságok képviselői ígéretet tettek, hogy a magyar lakosság köréből történt letartóztatások ügyében a legmesszebbmenő törvényességet fogják érvényre juttatni. Senkit az ország területéről el nem visznek, senkit a felkelésben való részvételéért nem üldöznek.”

Az írók – Illyés Gyula, Illés Béla, Veres Péter, Háy Gyula – hittek, mert hinni akartak az elhangzott ígéreknek. November 21-én kiadott nyilatkozatukban – magyar úriemberek! – ők is *ígértek*: „Az irodalomnak, művészetnek forradalomban kivívott legszentebb joga a szabadság és az igazmondás. Ezt a jogot megvédjük s népünk iránti felelősséggel élünk vele. A jövőben is csak olyan sajtómunkában (beleértve a rádiót stb.) veszünk részt, amelynek vezérelve az igazmondás és a nép ügyének szolgálata.”

Feltűnő újságcímmel látott napvilágot az írók állásfoglalása a még néhány napig megjelenő Magyar Honvéd november 22-i számának címlapján: *Az Írószövetség nyilatkozata a deportálásról, a sztrájkokról, az igazmondásról.*

A magyar írók betartották ígéretüket. A szovjet tisztok és a magyar belügyi szervek nem. Folytatódottak a letartóztatások, deportálások, egyre erőszakosabban az ország megfélemlítése, a nemzet bolsevik igába kényszerítése. Az írók – fogyatkozó hittel, de – vállt vállnak vetve nem adják meg magukat.

Támadásba lendülnek a kommunisták. A Népszabadság november 29-i száma ismerteti a Pravda budapesti tudósítójának Moszkvában közzétett beszámolóját *a magyar értelmiség problémáiról, állásfoglalásáról.*

Az írók szerepéről október 23-a előtt: „Mindenféle fasiszta »zsoldár-énekes« tűnt fel, akik a kelő óra vártában tizenkét évig hallgattak, s akik most úgy ítélték, hogy ütött az órájuk.”

Az írók magatartásáról november 4-e után: „Az ellenforradalmi elemek nagy mértékben felhasználták az értelmiség közti nacionalista hangulatot. Azok az emberek, akik a Szovjetunió ellen léptek fel és akik arról kiáltoztak, hogy a szovjet csapatokat haladéktalanul ki kell vonni Magyarországról, akarva-akaratlan segítették ezeket az erőket.”

A tudósító álszent módon – vak aligha volt! – arról nem ejt szót, hogy Budapest utcáin a falakon, kerítéseken, oszlopokon, épületromokon úton-útfélen olvasható volt magyarul és oroszul az ország, a nép akaratát tükröző tömör felirat: *Ruszkik, haza!*

Az Írószövetség állásfoglalását a tudósító egy mondatba torzítja-sűríti-egyszerűsíti: „Az Írószövetség elnöksége a napokban megvitatta az ország politikai helyzetét, és amellet foglalt állást, hogy a leggyorsabban meg kell kezdeni és teljességgel ki kell bontakoztatni a termelőmunkát.”

November 20-án a megbeszélésen a tudósító nem volt jelen, nem hallhatta Illyés Gyula ott elhangzó pontos-okos mondatát: „Ez a sztrájk politikai. A munkásság akkor se termelne, ha »fölvenné« a munkát. Előbb a nyugtalanító okokat kell megszüntetni. Ez mégis a deportálásról kerengő hír és a személyi bizonytalanság.” Igaz, az álnokul mosolygó Gurkin vezérőrnagy szerint szó sincs deportálásról, és a személyi biztonság minden magyar ember számára biztosított, ám a harcedzett, pártfegyelmezett tudósító azt is tudja: neki nem azt kell írnia, amit lát, ami *valójában* van (letartóz-

tatások, deportálás, sztrájk), hanem azt, amit a szovjet vezérőrnagy önhatalmúan valóságnak ítél. A Népszabadságban ismertetett Pravda-cikk így kettős torz tükör: hamis képet mutat a moszkvai elvtársaknak a budapesti helyzetről, torzképet a honi tájról a magyar olvasóknak.

Védekezve támadnak a magyar írók. 1956. december 1-jén levelet írnak – „Lapjaink megjelenését lehetetlenné tették” – a Nagy-budapesti Központi Munkástanácsnak. Legfontosabbnak a *nemzeti egységet* tartják: hisznek abban, hogy a magyar nép szereti íróit, hisz az írók szavának, és „nem tud és nem is hajlandó nemzetinek elismerni egyetlen olyan kormányzatot sem, amely ellentétbe kerül a nemzeti irodalommal”.

Nehéz nem kormányellenesnek, nem Kádár-kormány-ellenesnek ítélni e szavakat.

Kádár János nem ostoba, felismeri: az írók veszélyesek. Véres kezű minisztere, Münnich Ferenc intézkedik: szorul a fojtogató hurok az Írószövetség és az írók nyaka körül. Marosán György *útszéli kirohanásokkal* támadja a magyar írókat, az írók támadva védekeznek: „Mi, írók büszkék vagyunk és büszkék is maradunk arra, hogy október 23. eszmei előkészítésében jelentős részünk volt. Ugyanígy szerepet akarunk vállalni a nemzet további haladásában is. Aggodalommal tölt el bennünket, hogy kormányzati szervek különféle megnyilvánulásaiban – utalunk itt Kádár János beszédeire is – megállapítható a közelmúlt eseményeinek szüntelen át- meg átértékelése, mégpedig azzal a tendenciával, hogy mind kevesebb említés esik a magas erkölcsi színvonalról, a dicsőséges elemről, és mind nagyobb hangsúlyt kapnak az ellenforradalmi megnyilvánulások.”

Az Írószövetség elnöksége – hallgatólagosan még mindig: a Magyar Írók Forradalmi Bizottsága – december 1-jén írott levelét akkor kevesen olvashatták, ismerhették. Viszont reggeltől estig szólt a kormányzócső Magyar Rádió, minden nap megjelent a kommunista Népszabadság, aztán a Népakarat, a Népszava, december közepén a Mai Nap, a hónap végén az Esti Hírlap – jöttek, mentek, gömbölyödtek, önálló életet éltek a hazug hírekke egyszerűsödött tények. Szűri a híreket, torzítja a valóságot, hamisítja a tényeket a hivatalosság: zavart kelt, nehezíti a tájékozódást, megtéveszti, félrevezeti az embereket.

Egy jellemző példa. Az 1956-ban fiatal költő, Fodor András, a Csillag munkatársa naplójában december 7-én följegyzi: „Este későn hallom Kardelj beszédének ismertetését Újvidékről. A munkástanácsok szerepét hangsúlyozza, de elismeri, hogy igazi hatékony politikai szerepük nincs. Így hát szerinte együk, amit főztünk.” Három nappal később, december 10-én feljegyzés a naplóban: „Hallgatom este Kardelj beszédét eleitől végig. Okosan érvel, még sincs igaza. Kifogásai olyanok, mintha az énekestől, kinek a torkát szorongatják, azt kívánná, énekelje ki a magas C-t.”

Ma már valószínűleg kideríthetetlen, mi a valóságtartalma a két szónak: *eleitől végig*. Azt sem lehet pontosan tudni, hogy a Magyar Rádió döntésre jogosult illetékesei Kardelj beszédéből mit engedélyeztek adásban elhangzani. Az adásnak volt eleje és vége, de nem biztos, hogy az az elhangzott beszéd volt *eleitől végig*.

Amit hallott, nem igazán tetszett Fodor Andrásnak. De mit hallott?

December 18-án, kedden a Népszabadság háromhasábos írásban ismerteti és bírálja Kardelj elvtársnak a magyar munkástanácsokról 1956. december 7-én elhangzott megállapításait. Boros Pál párttollnok legfőképpen a jugoszláv pártfunkcionárius egy ítélkező mondatával vitatkozik: „Ami a legutóbbi magyar eseményekben a leginkább meglepő – a kommunisták féltelme a munkástanácsoktól.” A Népszabadság cikkírója eltökélten bizonygatja, hogy a magyar kommunisták nem félnek a munkástanácsoktól. Azt december 18-án „elfelejti” megemlíteni: miért nem félnek. Nem félnek, mert december 9-én a kormány „törvényen kívül helyezi a budapesti központi munkástanácsot, a kerületi munkástanácsokat, a vidéki megyei és városi munkástanácsokat”.

Ami nincs, attól valóban nem kell félni.

Fodor András ifjú magyar költő Budapesten akkor nem ismerhette (nekem 1956. december 9-én este Kecskeméten egy véletlen sodorta a kezembe, azóta őrzöm) az Újvidéken aznap reggel megjelent Magyar Szó friss számát, benne Kardelj beszédének rövid ismertetését. A jugoszláviai magyar újság hírlapíróját elsősorban az érdekli, hogy a pártban magas rangú Kardelj elvtársnak mi a véleménye a Kádár-kormányról. A rövid ismertetésből kiderül: 1. Kardelj szerint „Jugoszlávia szükségesnek tartotta ennek a kormánynak politikai támogatását, mert »elvárta és remélte, hogy ez a kormány el tud és el akar majd indulni a munkásosztállyal, azaz a munkástanácsokkal és a többi valóban demokratikus és szocialista áramlatokkal való egybekapcsolódás útján – beleértve Nagy Imre volt kormányának ide tartozó elemeit is«.” 2. Kardelj utalt „a jelenlegi magyar kormány egyez-

ménységére Nagy Imre csoportja menedékjogának megszüntetésével kapcsolatban, amelyek kétségbe vonják azt, hogy a Kádár-kormány az a haladó szubjektív tényező lehet-e, amely Magyarország belső társadalmi ellentmondásainak feloldásában haladó módon közreműködhet". 3. Kardelj álláspontja: „A jelenlegi [magyar] kormány elsősorban az általa képviselt politikája révén nem képes megoldást hozni a magyarországi válság számára.”

Lehet, hogy Fodor András (és sok-sok magyar író) másképp vélekedett, és árnyaltabban értelmezte volna 1956 decemberében Kardelj beszédét, ha valóban *eleitől végig*, csonkítás nélkül hallgathatta volna Budapesten, a pufajkások ellenőrizte Magyar Rádió adásában.

Háború van. Szovjet hadosztályok védelmében támadnak a kommunisták. Maguk mögött tudva kilencmillió egyet és együtt érző magyart, a magyar írók ellenállnak. December 2-án az Írószövetség közgyűlésén elhangzik Tamási Áron *Gond és hitvallás* című írása. Sokan sok példányban legépelelik. Sokan sokfelé terjesztik. Az elmúlt hatvan év viszontagságait túlélte példányokat ereklyeként őrzik ma tulajdonosaik.

„*Gond és hitvallás. A magyar írók nyilatkozata.* Egy ezredév alatt sok zivatar verte nemzetünket, de a zivatarok borújában is két fény mindig hű maradt hozzá. Egyik a nemzet csillaga, mely vészek idején is áttört fényével a homályon, a másik pedig virrasztó költőink fáklya-fénye, mely a magyarság számára ma is tanítás.

Számunkra több is annál, mert kötelező örökség.

Hűséggel szeretnők ezt az örökséget hordozni. Nehéz. De megtenni mégis az egyetlen út, mert nincs feloldás. Itt állunk hát, a számadás és a vallomás erkölcsi kényszere alatt. Itt állunk az októberi szabadságharc véres halmán, melyet egy nép reménye ostromol. Ha egy évtizedre visszatekinünk erről a halomról, szenvedőnek és várakozónak látjuk a népet. Szenvedett, mert korának eszméit, melyeket tíz év előtt reménnyel üdvözölt, idegen formában és zsarnoki módon akarták életévé tenni. A hosszú kényszer alatt kiújultak természetén a történelmi sebek, s nemzeti függetlenségét veszendőnek látta. Szenvedő és igaztalan sorsában gyógyulásra áhítva vágyakozott, s nemzetét valóni sóvárgott.

Ebben a vágyban és sóvárgásban van a forrás, mely október 23-án feltört a mélyből. Mint ennek a forrásnak neves tanúi, keserves szívvel kell megmondanunk, hogy a szovjet kormányzat történelmi tévedést követett el, amikor vérrel festette meg forrásunk vizét. Dicső költőink élő szelleme és az emberi igazság segít nekünk abban, hogy jóslatot tegyünk: eljön az idő, amikor a megtévedt hatalom bünbánatot mond, mint ahogy az általa megdöntött hatalomnak is meg kellett bánnia ama tiprást, amelyben Petőfi elveszett. Hitünkben és népünk ismeretében mindenkit óvunk attól a téves ítélettől, hogy szovjet fegyverek nélkül a szocializmus vívmányait kiirtotta volna a forradalom. Tudjuk, hogy nem. Mert a munkásosztály, a parasztság és a java értelmiség híve volt és változatlanul híve a demokrácia és a társadalmi szocializmus vívmányainak, melyeket nem elsorvasztani akart, hanem élővé tenni inkább. Élővé tenni, azaz a maga magyar testéhez szabni és nemzeti hagyományaink szellemével is megtölteni.

Ezt akartuk és ezt akarjuk mi is, akik a nép vágyainak ígéit hirdetjük, és jobb jövőre tesszük írói sorsunkat. Ezért szólunk külön és együtt az 1945-ös földosztás népi törvénye mellett, nemkülönben a bányák, az üzemek és a bankok ügyében, hogy azok a társadalom tulajdonában virágozzanak. De vajon terem-e elegendő módon a föld, ha a paraszt a termelés módjaiban kedvét nem leli? S vajon virágzik-e a közösségi vagyon, ha nem egészséges a társadalom?

Igen, nemzeti függetlenség nélkül kedvesezgett a munkás és a paraszt, a kéz és az értelem, egészséges társadalom nélkül pedig nem gyarapszik a közös vagyon. Meg kell hát szereznünk, s éppen a szociális haladás érdekében, a nemzeti függetlenséget, s a népi önkormányzat útján meg kell teremtenünk az egészséges társadalmat.

A nemzeti függetlenség és a társadalmi rend demokratikus felépítése: ez a magyarság vágya, melyet mi is hordozunk és munkába önteni törekszünk. S miközben szívünket és írói életünk jövődő napjait betölti ez a szándék, a nemzeti egység bölcsője mellől tolmácsoljuk is mindenkinek. A közös cél gondjában kezünket nyújtjuk a munkásoknak, köszöntésünket lélekből küldjük a parasztságnak és szívből az ifjúságnak. Győzzük meg együtt a politika vezetőit, hogy a politika nem lehet öncél, hanem csak a nép üdvére eszköz; s készítsük őket arra, hogy a magyarság egységes óhaja szerint használják ezt az eszközt. Vagyis a függetlenség kivívására egyfelől, belső életünkben pedig

arra, hogy a munkások és parasztok törzsére, a szellem és az értelmiség segítségével, felépüljön az egészséges magyar társadalom, az önkormányzat demokratikus módján. Csak így jöhet létre az erős és gazdag állam, melynek a barátsága más államokkal is igaz és tartós, s amely nemcsak számúzi az emberi kizsákmányolást, hanem maga sem nehezedik nyomasztó terhével a népre. A nyugalmas és dolgos társadalom, a nép jólétén örökődő állam fölött emígy biztos záloga lesz a jövőnek a nemzet.

Mindezekben magyar gondjainkat röviden elmondottuk, és véleményünkről hitvallást teszünk. Írói munkánk igéi lesznek szavaink, gondunk örökös az időben, véleményünk pedig a közírás betűibe és irodalmi művekbe költözik.

Hűséget fogadunk a zászló előtt, mely jelezte nekünk, hogy a nép forradalmi egységéből a nemzet újjászületett. Ebben a hűségben, hitvallásunk alapján, gondolni és védeni fogjuk a magyarság szellemét. Erkölcs legyen munkánk talpköve, műveinkben pedig találjon értelmet és formát a nép alkotóereje, az emberség és eszméivel a kor.

Egyedül így leszünk méltók a nagy elődökhöz, s egyedül így válhatunk a későbbi nemzedékek érdemes őseivé.

Budapest, 1956. december 2.

Magyar Írók Szövetsége”

Moszkvában is érzékelik: a magyar írók hajlíthatatlanok. „Mint ismeretes, a burzsoá ideológia, a bomlás fekélyeit szállító nyugati szél már régen átsuhant a magyar írók felett” – ítélik a magyar írókkal november 19-én Budapesten, az Írószövetségben tárgyaló orosz író, Alekszandr Romanov.

Akkoriban is bolsevik szokás volt: magyarok magyarokat jelentettek föl külföldi hatalmasságoknál. Lovas Márton – aki az Irodalmi Újság 1956. október 20-i számában magát rátartian *funkcionáriusnak* nevezi – a Lityeraternaja Gazeta december 22-i számában megjelent *A magyar írók felelősségéről* című cikkében kifejtette, hogy íróársai politikai és társadalmi értelemben felelőtlenek és lázadó szelleműek, ezért is volt szükséges a katonai beavatkozás (Illyés Gyula: *Naplójegyzetek 1956–1957*, 2016, 152.). Solohov a magyar pártfunkcionárius árulkodó írása alapján mond elmarasztaló véleményt a magyar írókról a Népszabadság december 25-én megjelent számában: „Fájdalmasak ezek az események számomra azért is, mert kollégáim, a magyar írók, akik nagyon bátran felléptek a hibákkal szemben, a kritikus napokban az események sodrában nem emelték föl írói szavukat a reakció előretörésével szemben.”

A kommunisták mindig csak *hibáznak*, ellenfeleik mindig fasiszták, bűnözők.

December 28-án a Magyar Írók Szövetsége közgyűlésén Déry Tibor a vita során indulatosan visszautasította Solohovnak a magyar írókat vádló szavait. Vele is vitázva Trencsényi-Waldapfel Imre azt állította, hogy igaza van Solohovnak, mert a magyar írók felelősek a történelemért. Illyés Gyulát feldühítették a hol úttörőjelmezben, hol pufajkában pózoló akadémikus szavai.

„...felszólalása alatt sajnos elvesztettem a türelmemet. Azt fejtegette, igaza van Solohovnak: az írók elindították a forradalmat, de a sztrájk ellen egyedül csak ő tartott beszédet egy gyárban a magyar írók nevében.

– Jogtalanul.

Felém fordult, rögtön földúltan:

– Miért?

– Mert ön nem magyar író!

Persze nagy taps.

– Hogy magyar író vagyok-e, azt a jövődő fogja eldönteni.

– Már eldöntötte.

Még csattanóbban hangzott, már nem emlékszem, pontosan hogyan. A nevetés kényszerítette leülni. Én meg végtelenül elsomorodtam, kimerültem. Igaztalan voltam?”

Hatvan év múltán ma a következő – forrás megjelölése nélküli – változat terjed a neten.

„Vértess, Trencsényi-Waldapfel Imre és a másik három »óva intettek« attól, hogy a Proklamációt elfogadják.

Illyés Gyula állt fel:

– Tisztelt Uraim! Úgy tudom, hogy a mai ülésünkön csak írók szólhatnak fel.

A szakállas Mefisztó patetikusan félbeszakította:

– Hogy én író vagyok-e vagy sem, azt az utókor fogja eldönteni...

Illyés indulatosan félbeszakította:

– Nem, kérem. Ezt már mi is meg tudjuk állapítani. Ön nem író...

Haragos nevetés és pufjolás után Trencsényi-Waldapfel Imre elhallgatott, és az ülés végéig csendben maradt."

A *másik három*: Madarász Emil, Rideg Sándor és Gereblyés László, akik nem szavazták meg a közgyűlés határozataként Tamási Áron *Gond és hitvallás* című, december 2-án született (Trencsényi-Waldapfel Imre által Proklamációnak gúnyolt) írását.

A politikai összefüggések és a következmények egyértelműek. Az Írószövetség világirodalmi folyóirata, a Nagyvilág első száma 1956. októberben jelent meg. Felelős szerkesztő: Kolozsvári-Grandpierre Emil. A szerkesztőbizottság tagjai: Gereblyés László, Goda Gábor, Gyergyai Albert, Kardos László, Képes Géza, Kovács Endre. Amikor 1957. áprilisban újra megjelenik a folyóirat, a szerkesztőbizottság tagjait titkosították, nem tudni, kik szerkesztik a lapot. Ami biztos: Gereblyés László a felelős szerkesztő. Számára nem okozott *gondot* elutasítani 1956. december 28-án a forradalom melletti *hitvallást*.

Hogy mit mondott Trencsényi-Waldapfel Imrének Illyés Gyula a közgyűlés felfokozott, izzó hangulatában, ma már kideríthetetlen. Aznap este sem lehetett már tudni. Tamási Áron felesége telefonon hívta Illyés Gyulát, Tamási szerint így hangzott el – Illyés Gyula lejegyzésében – az akadémikus és a költő párbeszéde.

„Trencsényi-Waldapfel tragikusan kiáltva.

– Hogy magyar író vagyok-e, azt döntse el a jövő irodalom, kedves Illyés Gyula!

Erre feleltem én, némi szünet után ezt:

– Eldöntöttem."

A szűkszavú jegyzőkönyvben ennyit olvashatunk:

„– Hogy író vagyok-e, azt Illyés Gyula egyénileg is eldöntheti.

– Eldöntöttem."

Déry Tibor – az úgynevezett *nagy íróperben* 1957 novemberében kilenc év börtönre ítélték! – keserű-pontos látletele Magyarország helyzetéről 1956. december 28-án: „Ne féljünk attól, hogy szembenézzünk a tényekkel, s megállapítsuk, hogy a nemzet egy nagy tragikus korszakába ért, mely attól válik komorabbá, hogy nemrég csak egy lépés választotta el egy boldogabb kor ígéretétől."

Nemrég... – a magyarok számára ekkor már ködbe vesző múlt idő az október végi, november eleji feltámadás-illatú tizenkét nap.

Hazug ideológián hazug pártot építenek a kommunisták. Máté György, az Írószövetség korábbi párttitkára, hithű pártkatona szemellenzős hitvallása: „Az eszmények szépek, tiszták továbbra is. A szocializmus gondolata az egyetlen az emberiség szellemi kincsesládájában, melyért érdemes élni." És mint mindig, megint gátlás nélkül hazudik, hazudnak: „Az MSZMP-t tagjai forradalmi párttá akarják tenni, melynek hangja, követelése, célkitűzése azonosak a nép akaratával. Olyan párttá, melyet az október 23-i eseményekben tiszta szívvel részt vett munkások, diákok, katonák is magukénak vallhatnak" (Népszabadság, 1956. december 25.).

A kommunista Illés Béla – „Én feltétlenül bízom a forradalmi kormányban" – nyílt levelet írt december 22-én Münnich Ferencnek, a fegyveres erők miniszterének, és kérte: a letartóztatott, meggyőződése szerint ártatlan írókat, újságírókat engedjék szabadon. Ekkor már a forradalmi harcokban részt vevők közül többeket kivégeztek, számosan előzetes letartóztatásban várják a minden jogszerűséget mellőző bírói ítéletet. (Domokos József legfelsőbb bírósági elnök így szónokolt 1957. március 28-án az országos bírói értekezleten: „Eltársak! Mi a Magyar Népköztársaság bírái vagyunk, a proletárdiktatúra bírái, akiknek az a kötelessége, hogy a proletariátus államát erősítsék, és annak minden ellenségét, aki a proletárforradalomra kezet emel, kíméletlenül megsemmisítsük" (Magyar Nemzet, 2003. március 21.).

Münnich Ferenc nem hatódik meg a kommunista író kérésétől. Elvtárs az elvtársat mint *elvtárs* kioktatja: „Magától értetődik, hogy azok számára, akik a haza és a nép ellen bűnt követtek el, nem adhat mentelmi jogot az sem, ha véletlenül írással keresték kenyerüket" (Népszabadság, 1956. december 25.).

Kommunista axióma: a haza és a nép mi vagyunk, következésképpen csak mi vagyunk jogosultak eldönteni: mi a bűn, és ki a bűnös.

1956. december 28-án a Magyar Írók Szövetségének közgyűlésén öten tartózkodtak, nyolcan nem szavazták meg Tamási Áron hitvallását mint a magyar írók politikai, erkölcsi, alkotói állásfoglalását. „Nyolc van ellene, s legalább háromszáz mellette” – jegyezte fel naplójába aznap este Illyés Gyula. Az Esti Hírlap december 30-án pár soros beszámolójában csak azt „felejtette el” megemlíteni, hogy a közgyűlésen a magyar írók a forradalom és a szabadságharc szellemisége, a magyar függetlenségen és többpártrendszeren alapuló, demokratikusan, önkormányzati alapon működő szocialista társadalom mellett tettek egyértelműen hitet.

Nem késik a proletárdiktatúra megtorló lépése.

Illyés Gyula naplójában már január 14-én így ír: „Az Írószövetséget szétlövik, nincs már kéttség. Eddig is csak semmibe vevésünk tette lehetővé, hogy valahányszor Moszkva nyilatkozatot tesz, milyen ellenforradalmi banda garázdálkodott itt a fölkelés alatt, néhány, szinte magával is tehetetlen magyar író nyugodtan azt válaszolja: soha ilyen tiszta munkásforradalma nem volt Közép-Európának.”

A Moszkvából diktált végjáték gyors és kíméletlen.

1957. január 17-én a Belügyminisztérium rendeletileg ideiglenesen felfüggeszti az Írószövetség működését. Hivatalos indoklás: az írók „nyíltan szembehelyezkedtek a konszolidációs törekvésekkel, a Magyar Népköztársaság érdekeivel ellentétes tevékenységet fejtenek ki”.

Tagadhatatlan: a magyar írók – legalább háromszázan a nyolc ellenében – 1956. december 28-án *hitvallásukkal* vállalták: nem támogatják a Moszkva-bérenc, kommunista kormányt.

Működésbe lép a diktatúra elnyomógépezete.

Illyés Gyulát január 17-én kora délután hívta fel telefonon Veres Péter: „A nagy újságot tudod már?” Gyorsan terjed a hír: felfüggesztették az Írószövetséget. „Kormánybiztos jött ki – a neve Siklósi Norbert – öt detektívszerű emberrel. Az iratokat lefoglalták, az alkalmazottakat hazaküldték (kétheti szabadságra), az ajtókat lepecsételték.”

Az írók közös megszólalását, politikai fellépését a hatalom betiltotta, mert az Írószövetség működésének felfüggesztésével lehetetlenné tette. Illyés Gyula keserűen veszi tudomásul a magyar írókra váró jövő időt: „Tegye mindenki most már egyéni belátása szerint a dolgát.”

A Csillag-munkatárs, írószövetségi alkalmazott Fodor András azt is följegyezi: mi történt az Írószövetség épületében január 17-én. „Fragó Rézi jelenti, hogy megérkezett az Írószövetségbe is a kormánybiztos, Siklósi Norbert. Rézi elrészletezi, hogy szállta meg S. N. az Írószövetséget. Két ember a kapu előtt, kettő a lépcsőházban, kettő az előszobában várakozott. Népköztársaság-ellenes tevékenység vádjával (ahogy az újságban is olvasható) lepecsételték a titkárságot” (Fodor András: *Ezer este Fülep Lajossal 1–2*, 1986).

A kommunista kormány számára a Magyar Írók Szövetsége: bünszövetkezet. Megsemmisítendő.

Aki nincs ellenünk, az velünk van – hirdeti Kádár János, de az álszent ige valójában azt jelenti: aki nincs velünk, azzal kíméletlenül leszámolunk –, a némákat megtűrjük, a hangoskodókat megsemmisítjük.

Január 20-án éjszaka letartóztatják Zelk Zoltánt, aztán Háy Gyulát, Varga Domokost, Lengyel Balázst, Tardos Tibort és április 21-én – ki tudja, miért: megkésve – Déry Tibort. A kommunista kormánynak nem gazsuláló írók számára nincs kegyelem. És akiket nem tartóztatnak le, akik *ideiglenesen* szabadlábon élhetnek: reszkessenek. Aki nincs *velük*, annak feje fölött lebeg Damoklész kardja.

A Népköztársaság február 15-én megjelent számának utolsó oldalán elbűvölő hölgy fényképe: „Korzika rózsája. Szépségkirálynőt választottak a Párizsban élő korzikaiak. A kép azt bizonyítja, nem esett méltatlanra a választás.” A fotó mellett száraz, tárgyyszerű hír: „A Fővárosi Ügyészség vádiratot adott ki **Eörsi István** 26 éves költő ellen.” A Sztálin halálakor versben zokogó, haláláig marxista, József Attila-díjas költő ellen!

A kommunista téboly labirintusából nincs kiút.

Lovas Márton, a rátarti *funkcionárius* az 1957. március 6-án megjelent új politikai hetilapban, a Magyarországon elmagyarozza a dolgozó népnek, miért függesztették föl az Írószövetség működését. Szerinte az írók *az utóbbi esztendőben* nem írtak, csak politizáltak, tehát az Írószövetség működésének felfüggesztése nem okozott kárt a magyar irodalomnak. Egy hithű, pártfegyelmezett párttag számára egyetlen igazság létezik: az érvényes párthatározat. Becsületlen kommunista számára az aznapi központi bizottsági határozat: szentírás.

A magyar írók – Lovas Márton szerint – már hosszú ideje nem tudják: mi a helyes álláspont. „A közgyűlés lényegében egyetlen politikai kérdéssel foglalkozott: forradalom vagy ellenforradalom volt-e az, ami Magyarországon 1956. október 23. és november 4. között lezajlott? Ebben a kérdésben az MSZMP ideiglenes intézőbizottsága már december 5-én az eseményeket mélyen elemző határozatot hozott, amely megállapította, hogy Magyarországon ellenforradalom volt.”

És az írók – *legalább háromszázan* – azt állították 1956. december 28-án: ami történt, az forradalom volt. Tehát a magyar írók szembehelyezkedtek a párt helyes, támadhatatlan álláspontjával, ezért Lovas Márton szerint szükségesek „az ellenzék ellen alkalmazott rendszabályok” – felfüggesztés, letartóztatás, börtönbüntetés stb.

A hithű pártfunkcionárius már nem élt, amikor Tamás Áron jóslata beteljesedett: „eljön az idő, amikor a megtévedt hatalom bűnbánatot mond...” Ha még élt volna 1988 őszén, biztosan pártszerűen egyetért pártja *aznapi*, álságosan bűnbánó álláspontjával: Magyarországon 1956-ban népfelkelés volt.

Az MSZMP ideiglenes intézőbizottsága 1956. december 5-én az eseményeket mélyen elemző határozatot hozott, amely megállapította, hogy Magyarországon ellenforradalom volt.

Ennek alapján, erre hivatkozva 1957. január 17-én a kommunista belügyminiszter ideiglenesen felfüggesztette a Magyar Írók Szövetségének működését, gerinctelen bírók gerinces írókat ítélték hosszabb-rövidebb börtönbüntetésre, a diktatúra parancsszavával hallgatásra vagy egyetértésre kényszerítette a magyar írókat, a magyar embereket.

És három évtizedig tette *mindenki most már egyéni belátása szerint a dolgát*.

Begyógyulnak valaha az évtizedekig üszkösödő sebek?

